Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

27 päivänä marraskuuta 2014*

Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Tehomuuntajien markkinat — Päätös, jossa todetaan EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkominen — Markkinoiden jakamista koskeva sopimus — Vuoden 2002 yhteistyötiedonanto — Sakkoimmuniteetti — Perusteltu luottamus — Perusteluvelvollisuus

Asiassa T-521/09,

Alstom Grid SAS, aiemmin Areva T&D SAS, kotipaikka Pariisi (Ranska), edustajinaan aluksi asianajajat A. Schild, C. Simphal ja E. Estellon, sittemmin asianajajat J. Derenne, A. Müller-Rappard ja M. Domecq,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi A. Bouquet, N. von Lingen ja K. Mojzesowicz, sittemmin M. Bouquet, Mojzesowicz ja P. Van Nuffel,

vastaajana,

jossa vaaditaan, että EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 7.10.2009 tehty komission päätös K (2009) 7601 lopullinen (asia COMP/39.129 – Tehomuuntajat) kumotaan,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomarit D. Gratsias, joka toimii jaoston puheenjohtajana, O. Czúcz (esittelevä tuomari) ja I. Labucka,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 21.5.2014 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

Asian tausta ja riidanalainen päätös

1 Tässä asiassa on kyse sellaisten tehomuuntajien, säästömuuntajien ja rinnakkaisreaktoreiden markkinoista, joiden jännitealue on vähintään 380 kV. Tehomuuntaja on sähkölaite, jonka tehtävänä on alentaa tai lisätä virtapiirin jännitettä. Tehomuuntajia myydään sekä erillisinä laitteina että osana toimintavalmiita sähköasemia.

2 Tässä oikeudenkäynnissä merkityksellisenä ajanjaksona eli 9.6.1999-15.5.2003 välisenä aikana kantaja, joka oli tuolloin nimeltään Alstom T&D SA, toimi tehomuuntajien tuotannon alalla. Emoyhtiö Alstom omisti koko tämän ajanjakson ajan kokonaan Alstom France SA:n (jonka nimeksi tuli elokuussa 1999 Alstom Holdings). Alstom France SA puolestaan omisti kokonaan kantajan.

3 Sen jälkeen kun Alstom-konsernin tehomuuntajien tuotantotoiminta myytiin Areva-konsernille, kantaja siirrettiin vuonna 2004 Areva SA:n johtamaan Areva-konserniin, ja se nimettiin tämän jälkeen uudelleen Areva T&D SA:ksi.

4 Euroopan yhteisöjen komissio suoritti 11.-12.5.2004 asiassa COMP/38.899 – Kaasueristeiset kytkinlaitteet tarkastuksia muun muassa Hitachi Ltd:n toimitiloissa, joissa se otti haltuunsa asiakirjojen jäljennöksiä.

5 Hitachi esitti sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EUVL 2002, C 45, s. 3, jäljempänä vuoden 2002 yhteistyötiedonanto) perusteella 9.9.2004 sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen kaasueristeisten kytkinlaitteiden (jäljempänä KEK) osalta. Se toimitti tämän hakemuksen yhteydessä muun muassa jäljennöksiä asiakirjoista, jotka komissio oli löytänyt sen toimitiloista edellä mainittujen tarkastusten aikana.

6 Areva esitti 22.9.2004 ensimmäisen sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen. Tässä hakemuksessa kyse oli pääasiassa kilpailunvastaisista menettelytavoista, joilla katettiin useita Euroopan unionin jäsenmaita (muun muassa Belgia, Saksa, Ranska, Alankomaat ja Itävalta). Areva viittaisi siinä myös ”Aero Clubiin”, joka oli tehomuuntajien tuotannon alalla toiminut kansainvälinen kartelli. Areva kertoi tässä yhteydessä kartelliin osallistuneiden eurooppalaisten ja japanilaisten yritysten nimet sekä kyseisen kartellin toimintatavan. Se tarkensi vielä, että nämä menettelytavat olivat päättyneet vuosina 1998-1999. Komissio hylkäsi ensimmäisen sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen 7.12.2005 ja totesi, että sen näkemyksen mukaan hakemus ei täyttänyt vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a tai b alakohdassa asetettuja edellytyksiä.

7 Areva esitti 15.1.2005 toisen sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen. Se toimitti tässä hakemuksessa tietoja pääasiassa Saksan ja Ranskan tehomuuntajien markkinoihin mahdollisesti vaikuttavista kilpailunvastaisista menettelytavoista, ja se ilmoitti samalla tämän ensimmäisen oletetun kartellin ja sen kartellin, jonka osalta komissio oli tehnyt tutkimuksia KEK-asiossa, välisistä eroista. Areva peruutti tämän sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen 21.9.2006.

8 Areva esitti 2.5.2006 kolmannen sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen, joka koski oletettua Saksaa ja Ranskaa koskenutta kartellia. Se täydensi 8.9.2006 toimittamiaan tietoja esittämällä uudelleen tietoja Saksaa ja Ranskaa koskevista kilpailunvastaisista menettelytavoista, ja se kertoi, että muut maat, joita nämä menettelytavat koskevat, olivat Belgia, Alankomaat ja Itävalta. Se mainitsi tässä yhteydessä myös ”herrasmiessopimuksesta”, joka sen mukaan koski ”ei-kotimaisia” eurooppalaisia markkinoita eli sellaisia eurooppalaisia markkinoita, joilla eurooppalaisilla tuottajilla ei ollut tuotantoyksikköä, kuten Espanjan tai Italian markkinoita. Se ilmoitti lopuksi, että ”herrasmiessopimus” oli päättynyt vuonna 1997 tai 1998. Areva tarkensi 10.10.2006, että tässä ”herrasmiessopimuksessa” kyse vaikutti olevan vain

yksipuolisesta menettelytavasta, ja se kiisti näiden menettelytapojen kilpailunvastaisuuden. Komissio myönsi Arevalle 31.10.2006 päivätyllä kirjeellä ehdollisen sakkoimmuniteetin, joka koski ”oletettua kartellia tehomuuntajien tuotannon alalla Saksassa, Itävallassa, Ranskassa ja Alankomaissa”.

9 Komissio suoritti 7.-8.2.2007 tarkastuksia yhtiöiden toimitiloissa Saksassa, Itävallassa ja Ranskassa.

10 Siemens-konserni jätti 7.2.2007 sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen. Siemens täydensi tätä hakemusta 15.2.2007 toimittamalla todisteita tehomuuntajien tuotannon alalla toimivasta suullisesta kartellista, jota kutsuttiin ”herrasmiessopimukseksi” ja jonka mukaan eurooppalaisten tuottajien ei pitänyt myydä tuotteitaan Japanissa ja japanilaisten tuottajien ei pitänyt myydä omia tuotteitaan eurooppalaisilla markkinoilla. Komissio myönsi Siemensille 6.12.2007 ehdollisen sakkoimmuniteetin vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan b alakohdan nojalla sillä perusteella, että se oli ensimmäisenä yrityksenä toimittanut todisteita, joiden perusteella komissio katsoi pystyvänsä toteamaan, että EY 81 artiklaa on rikottu kyseisen kartellin yhteydessä.

11 Komissio lähetti 14.3.2007 kantajalle ja muille yrityksille kyselyn. Kantaja vastasi siihen 27.3.2007.

12 Kantajan edustajien kanssa pidettiin 29.3.2007 kokous, jossa komissio esitteli samoilta ajoilta peräisin olleita kokousasiakirjoja ja esitti niistä kysymyksiä.

13 Hitachi-konserni esitti 1.6.2007 toisen sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen, jota se täydensi 1.8.2007.

14 Fuji-konserni jätti 18.7.2007 sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen, joka koski eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien välistä kartellia.

15 Komissio ilmoitti Arevalle suullisesti 20.8.2007 aikovansa käsitellä ainoastaan eurooppalaisten ja japanilaisten tuottajien välistä kartellia mutta ei niitä tiettyjä jäsenvaltioita koskeneita kartelleja, joiden osalta kantaja oli saanut ehdollisen sakkoimmuniteetin. Komissio ilmoitti Arevalle myös, että sille myönnetty ehdollinen sakkoimmuniteetti kattoi ainoastaan tietyt kansallisia markkinoita koskeneet kartellit mutta ei eurooppalaisten ja japanilaisten tuottajien välistä kartellia, jota koskevaa sakkojen lieventämistä koskevaa hakemusta Areva ei ollut esittänyt.

16 Komissio päätti 30.9.2008 aloittaa tehomuuntajien markkinoita koskevan menettelyn riidanalaisen päätöksen adressaatteja vastaan.

17 Komissio lähetti ennen väitetiedoksiannon antamista 19.11.2008 Arevalle kirjeen, jossa se kävi yksityiskohtaisesti läpi Arevan sakkojen lieventämistä koskeneet hakemukset ja muistutti Arevaa siitä, että komissio oli ilmoittanut sille 20.8.2007 tulleensa siihen lopputulokseen, että tiettyjä jäsenvaltioita (erityisesti Saksaa) koskevat kartellit yhtäältä ja eurooppalaisten ja japanilaisten tuottajien välinen tehomuuntajia koskeva kartelli toisaalta olivat erilliset kilpailusääntöjen rikkomiset ja että komissio aikoi esittää väitteitä ainoastaan eurooppalaisten ja japanilaisten tuottajien välisestä oletetusta tehomuuntajia koskevasta kartellista mutta ei oletetusta kartellista Saksassa. Komissio ilmoitti kantajalle myös, että eurooppalaisten ja japanilaisten tuottajien välistä tehomuuntajia koskevaa kartellia koskeneista todisteista ei ollut saatu merkittävää lisäarvoa ja että komissio ei aikonut myöntää sille tältä osin lievennystä sakosta vuoden 2002 yhteistyötiedonannon perusteella.

18 Väitetiedoksianto annettiin 20.11.2008. Kantaja vastasi siihen 20.1.2009. Suullinen kuulemistilaisuus pidettiin 17.2.2009.

19 Komissio teki 7.10.2009 EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/39.129 – Tehomuuntajat) päätöksen K (2009) 7601 lopullinen (jäljempänä riidanalainen päätös), jossa se totesi Alstomin ja kantajan rikkoneen EY 81 artiklaa ja Euroopan talousalueesta

tehdyn sopimuksen (jäljempänä ETA-sopimus) 53 artiklaa ja jossa se määräsi Alstomille 16,5 miljoonan euron sakon, josta kantaja määrättiin vastaamaan yhteisvastuullisesti 13,53 miljoonan euron osalta.

20 Komissio totesi tässä päätöksessä, että kantaja oli osallistunut ainakin 9.6.1999 ja 15.5.2003 välisen ajan ”herrasmiessopimukseen” (jäljempänä HS) eli koko Euroopan talousalueen (jäljempänä ETA-alue) kattavaan lainvastaiseen kartelliin, joka muodostui eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien tuottajien välisestä suullisesta sopimuksesta ja jonka mukaan ne kunnioittivat toistensa kotimarkkinoita ja pidättäytyivät myymästä niillä.

21 Herrasmiessopimuksen organisoinnista komissio totesi, että osallistuneet yritykset oli jaettu kahteen ryhmään eli eurooppalaiseen ja japanilaiseen ryhmään, että kumpikin ryhmä nimitti sihteerinä toimivan yrityksen ja että Siemens oli toiminut eurooppalaisen ryhmän sihteerinä ja Hitachi japanilaisen ryhmän sihteerinä koko kilpailusääntöjen rikkomisen ajan. Komissio totesi myös, että markkinoiden jakamista koskenutta sopimusta oli täydennetty sopimuksella, jonka tarkoituksena oli se, että toisen ryhmän alueelta peräisin olevat tarjouspyynnöt (hankkeet) ilmoitettiin ja että hankkeista ilmoitettiin toisen ryhmän sihteerille niiden uudelleen jakamista varten.

22 Riidanalainen päätös koskee tehomuuntajien markkinoita, myytiinpä ne erillisinä tuotteina tai osana avaimet käteen -hankkeita, mutta ei kuitenkaan tehomuuntajia, jotka myydään osana kaasueristeisiin kytkinlaitteisiin perustuvia sähköasemia, sillä ne kuuluvat 24.1.2007 tehdyn komission päätöksen K (2006) 6762 lopullinen soveltamisalaan; päätös [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/F/38.899 – Kaasueristeiset kytkinlaitteet) (tiivistelmä julkaistu EUVL 2008, C 5, s. 7).

23 Riidanalaisessa päätöksessä komissio erotti herrasmiessopimuksen erityisesti kahdesta muusta kartellista eli yhtäältä kansallisia markkinoita, erityisesti Saksan markkinoita, koskeneista kartelleista ja toisaalta ”Aero Clubista”, joka oli vuonna 1997 tai 1998 toimintansa päättänyt kansainvälinen kartelli. Riidanalaisessa päätöksessä todettu kilpailusääntöjen rikkominen koskee ainoastaan herrasmiessopimusta, ei näitä kahta muuta kartellia.

24 Komissio myönsi vuoden 2002 yhteistyötiedonantoaan soveltaen Siemens AG:lle ja Siemens Aktiengesellschaft Österreichille sakkoimmuniteetin sekä Fuji Electronics Holdings Co., Ltd:lle 40 prosentin lievennyksen sakosta.

25 Komissio ei sitä vastoin myöntänyt kantajalle sakkoimmuniteettia tai lievennystä sakkoon. Riidanalaisen päätöksen 274 perustelukappaleessa se myönsi kantajalle kuitenkin 18 prosentin lievennyksen vuoden 2002 yhteistyötiedonannon soveltamisalaan kuulumattoman todellisen yhteistyön vuoksi. Alstomille määrätyn sakon ja kantajalle määrätyn sakon määrien välinen ero johtuu näin ollen siitä, että Alstom ei saanut lievennystä sakkoon.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

26 Kantaja, joka yhtiömuodon muutoksen jälkeen oli nimeltään Areva T&D SAS, nosti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 21.12.2009 toimittamallaan kannekirjelmällä nyt käsiteltävän kanteen.

27 Sen jälkeen, kun Alstom oli tammikuussa 2010 ostanut kantajan takaisin itselleen, kantaja päätti muuttaa nimeään ja ottaa käyttöön nimen Alstom Grid SAS.

28 Koska esittelevä tuomari ei voinut osallistua asian käsittelyyn, tähän asiaan määrättiin uusi esittelevä tuomari.

29 Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella unionin yleinen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti 9.11.2012 työjärjestyksensä 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimenpiteenä esittää asianosaisille kysymyksiä ja kehottaa komissiota esittämään tiettyjä asiakirjoja. Asianosaiset vastasivat kysymyksiin ja komissio noudatti asiakirjojen esittämistä koskevaa kehotusta osittain asetetussa määräajassa. Kantaja esitti 7.3.2013 huomautuksia komission esittämistä asiakirjoista ja kommenteista.

30 Tämän asian käsittely keskeytettiin unionin yleisen tuomioistuimen kolmannen jaoston puheenjohtajan 9.4.2013 antamalla määräyksellä siihen saakka, kunnes unionin tuomioistuin antaisi lopullisen tuomion asiassa C-231/11 P, komissio v. Siemens Österreich ym.

31 Kun unionin yleisen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin, esittelevä tuomari määrättiin yhdeksänteen jaostoon, jonka käsiteltäväksi tämä asia tämän vuoksi siirrettiin.

32 Sen jälkeen kun unionin tuomioistuin oli 10.4.2014 antanut tuomion komissio v. Siemens Österreich ym. (C-231/11 P-C-233/11 P, Kok., EU:C:2014:256) ja tuomion Areva v. komissio (C-247/11 P ja C-253/11 P, Kok., EU:C:2014:257), unionin yleinen tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) päätti aloittaa suullisen käsittelyn.

33 Kantaja luopui 14.5.2014 päivätyllä kirjeellä joistakin kanteen tueksi esittämistään kanneperusteista, minkä unionin yleinen tuomioistuin kirjasi pöytäkirjaan.

34 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 21.5.2014 pidetyssä istunnossa.

35 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen siltä osin, kuin se koskee kantajaa ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

36 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— hylkää kanteen ja

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

37 Asianosaiset eivät vaadi, että riidanalaisessa päätöksessä määrätyn sakon määrää muutetaan.

Oikeudellinen arviointi

38 Käsiteltävää asiaa koskevassa kannekirjelmässä on esitetty neljä kanneperustetta. Kuten edellä 33 kohdassa muistutettiin, kantaja luopui osasta näitä kanneperusteita eli ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisestä osasta, jonka mukaan komissio ei ole perustellut seuraamusten määräämistä koskevan valtansa delegointia, toisesta kanneperusteesta, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa ja erityisesti kilpailusääntöjen rikkomisesta vastuuseen joutumista koskevia oikeussääntöjä on rikottu, sekä kolmannesta kanneperusteesta, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa ja erityisesti solidaarista vastuuta koskevia oikeussääntöjä on rikottu.

39 Siten on syytä tutkia ainoastaan ensimmäisen kanneperusteen jäljellä olevaa osaa, jonka mukaan sitä, miksi vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa määriteltyihin edellytyksiin on lisätty lisäedellytys, ei ole perusteltu riittävästi, sekä neljättä kanneperustetta, jonka mukaan luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatetta on loukattu ja mainittuun tiedonantoon sisältyviä sääntöjä ei ole noudatettu.

40 Unionin yleinen tuomioistuin katsoo, että neljäs kanneperuste on syytä tutkia ennen ensimmäisen kanneperusteen jäljellä olevaa osaa.

Neljäs kanneperuste, joka koskee sitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon sääntöjä ei olisi noudatettu

41 Neljännessä kanneperusteessa on kaksi osaa, joista ensimmäisen mukaan komissio ei ole noudattanut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohtaa sekä 9 ja 11 kohtaa ja joista toisen mukaan luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteita on loukattu.

Neljännen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee sitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohtaa sekä 9 ja 11 kohtaa ei ole noudatettu

42 Kantaja väittää, että komission olisi pitänyt myöntää sille vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdan sekä 9 ja 11 kohdan nojalla sakkoimmuniteetti. Se väittää tässä yhteydessä ensisijaisesti täyttäneensä mainituissa kohdissa asetetut vaatimukset, toisin kuin komissio totesi. Se väittää toissijaisesti, että mainittujen kohtien mukainen sakkoimmuniteetti on myönnettävä silloin, kun on olemassa selkeä ja varma syy-yhteys sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen ja rikkomisen toteavan päätöksen välillä, ja että tilanne tässä asiassa on juuri tämä.

– Väite siitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohtaa sekä 9 ja 11 kohtaa ei ole noudatettu

43 Kantaja esittää, että se oli täyttänyt vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdassa sekä 9 ja 11 kohdassa asetetut vaatimukset, toisin kuin komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä. Komission olisi siten pitänyt myöntää sille sakkoimmuniteetti siltä osin, kuin kyse oli sen herrasmiessopimukseen osallistumisesta.

44 Aluksi on muistutettava, että kun komissio hyväksyi vuoden 2002 yhteistyötiedonannon, se sai aikaan perusteltuja odotuksia, minkä se on kyseisen tiedonannon 29 kohdassa sitä paitsi myöntänyt. Kun otetaan huomioon perusteltu luottamus, joka yrityksille, jotka haluavat ryhtyä komission kanssa yhteistyöhön, on voinut syntyä yhteistyötiedonannon perusteella, komissio on näin ollen velvollinen noudattamaan kyseistä tiedonantoa. Jos komissio ei ole noudattanut mainitun tiedonannon mukaisia toiminnan suuntaviivoja, se on loukannut luottamuksensuojan periaatetta (tuomio 18.6.2008, Hoechst v. komissio, T-410/03, Kok., EU:T:2008:211, 510 kohta ja tuomio 13.7.2011, Kone ym. v. komissio, T-151/07, Kok., EU:T:2011:365, 127 kohta).

45 Kantaja väittää tässä asiassa, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdassa sekä 9 ja 11 kohdassa sakkoimmuniteetin myöntämiselle asetetut edellytykset täyttyivät käsiteltävässä asiassa, toisin kuin komissio totesi riidanalaisen päätöksen 314 perustelukappaleessa.

46 Vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdan ja 9 kohdan osalta on syytä muistuttaa, että niissä edellytetään, että yhtäältä yritys toimittaa ensimmäisenä todisteita, joiden perusteella komissio katsoo pystyvänsä tekemään päätöksen väitettyä Euroopan yhteisöön vaikuttavaa kartellia koskevan tutkimuksen suorittamisesta, ja että toisaalta komissiolla ei tietojen toimittamishetkellä ollut riittäviä todisteita, joiden perusteella se olisi pystynyt tekemään päätöksen väitettyä kartellia koskevan tutkimuksen suorittamisesta.

47 Kantaja väittää toimittaneensa komissiolle tietoja, joiden perusteella komissio pystyi tekemään päätöksen tutkimuksen suorittamisesta, hetkellä, jolloin komissiolla ei ollut vielä riittäviä todisteita tehomuuntajien alalla. Komissio saattoi itse asiassa vain kantajan komissiolle toimittamien tietojen ansiosta suorittaa tarkastuksia helmikuussa 2007.

48 Komissio kiistää nämä väitteet.

49 Tältä osin on todettava, että komissio sai kantajan ensimmäisen sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen 22.9.2004. Komissio oli suorittanut tarkastuksia asiassa AIG ja ottanut haltuunsa asiakirjoja Hitachin toimitiloista kuitenkin jo 11.-12.5.2004 eli ennen mainittua ajankohtaa.

50 Kantaja väittää, että komissio ei olisi voinut suorittaa tutkimuksia näiden asiakirjojen perusteella. Komissio ei olisi voinut havaita tai osoittaa, että eurooppalaisten ja japanilaisten tuottajien välillä on mahdollinen tehomuuntajia koskeva kartelli, näistä asiakirjoista yhdenkään perusteella.

51 On näin ollen tutkittava, ovatko asiakirjat, jotka komissio otti Hitachin toimitiloissa 11.-12.5.2004 suorittamissaan tarkastuksissa haluunsa ja jotka se toimitti unionin yleiselle tuomioistuimelle kyseisen tuomioistuimen pyynnöstä (ks. edellä oleva 29 kohta), sellaisia, että komissio pystyi niiden perusteella tekemään päätöksen suorittaa tutkimuksen herrasmiessopimuksesta eli eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien välisestä kartellista, jonka tarkoituksena oli kunnioittaa toistensa kotimarkkinoita ja pidättäytyä myymästä niillä.

52 Tässä yhteydessä on muistutettava ensinnäkin, että voidakseen tehdä päätöksen tutkimusten suorittamisesta [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EUVL 2003, L 1, p. 1) 20 artiklan 4 kohdan mukaisesti komission on esitettävä ne tosiseikat, joilla tutkimuksia voidaan perustella (ks. analogisesti tuomio 26.6.1980, National Panasonic v. komissio, 136/79, Kok., EU:C:1980:169, 26 ja 27 kohta).

53 Toiseksi on todettava, että näiden tutkimusten perusteleminen ei välttämättä edellytä sitä, että komission haltuunsa ottamat asiakirjat olisivat luonteeltaan sellaisia, että niillä olisi voitu näyttää vailla mitään perusteltua epäilystä toteen riidanalaisessa päätöksessä todettu kilpailusääntöjen rikkominen. Tätä näytön tasoa edellytetään nimittäin niiltä komission päätöksiltä, joissa komissio toteaa kilpailusääntöjen rikkomisen ja määrää sakon. Asetuksen N:o 1/2003 20 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun tutkimusten suorittamista koskevan päätöksen tekemiseen sitä vastoin riittää se, että komissiolla on hallussaan merkitykseltään painavia tietoja ja selvityksiä, joiden perusteella se epäilee rikkomista (ks. tuomio 8.3.2007, France Télécom v. komissio, T-340/04, Kok., EU:T:2007:81, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

54 Kolmanneksi on muistutettava, että eri selvityksiä on arvioitava kokonaisuutena eikä erikseen etenkin lainvastaisten kartellien alalla ja että ne voivat vahvistaa toisiaan vastavuoroisesti (ks. analogisesti tuomio 14.7.1972, Imperial Chemical Industries v. komissio, 48/69, Kok., EU:C:1972:70, 68 kohta ja tuomio 8.7.2004, JFE Engineering v. komissio, T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, Kok., EU:T:2004:221, 275 kohta).

55 Tässä asiassa on siten tutkittava, oliko komissiolla sen Hitachin toimitiloista haltuunsa ottamien asiakirjojen sisällön perusteella hallussaan kokonaisuutena arvioiden riittävästi tietoja, jotta se saattoi tehdä edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti päätöksen eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien välistä kilpailunvastaista kartellia koskevan tutkimuksen suorittamisesta.

56 Kun kyse on asiakirjoista, jotka komissio toimitti unionin yleiselle tuomioistuimelle vastauksena mainitun tuomioistuimen pyyntöön toimittaa sille ne asiakirjat, jotka komissio oli ottanut haltuunsa Hitachin toimitiloissa 11.-12.5.2004 tekemänsä tarkastuksen yhteydessä, on aivan aluksi syytä todeta, että komission ”NB 2:ksi”, ”NB 4:ksi”, ”FP 4:ksi” ja ”FP 5:ksi” nimeämissä asiakirjoissa viitataan ”AC:tä” ja ”HS:ää” koskeneisiin kokouksiin. Mainituista asiakirjoista ilmenee myös, että näihin kokouksiin osallistuneiden yritysten tai konsernien nimeämiseen käytettiin koodeja (esimerkiksi ”TA”, ”TB”, ”TS”, ”TT” ja ”TX(B)”, ”T2”, ”T3”, ”T4”, ”T5” ja ”E” ja ”J”). Kun otetaan huomioon, että yhtäältä näitä kirjainlyhenteitä ja koodeja ei ollut käytetty AIG:tä koskeneen kartellin yhteydessä ja että toisaalta ”FP

4:ksi” nimetyssä asiakirjassa mainittujen henkilöiden asemasta voitiin päätellä ”AC” ja ”HS” -kokousten koskeneen tehomuuntajia, on syytä todeta, että komissiolla oli hallussaan tietoja ja selvityksiä, joiden perusteella se saattoi epäillä, että tehomuuntajien valmistajien välillä pidettiin kokouksia.

57 Seuraavaksi on todettava, että komissio kykeni Hitachin toimitiloista haltuun otettujen asiakirjojen perusteella yksilöimään ainakin tiettyjä kyseisiin kokouksiin osallistuneita yrityksiä ja niiden edustajia. Ensinnäkin tiettyjen näihin kokouksiin osallistuneiden henkilöiden nimet mainitaan ”FP 4:ksi” nimetyssä asiakirjassa, ja komissio olisi voinut saada muiden asiakirjojen - kuten ”FPB 200:ksi” nimetyn asiakirjan – avulla selville tiettyjen henkilöiden kohdalla yritykset, joiden palveluksessa he olivat ja joita he näissä kokouksissa edustivat. Kyseiset yritykset olivat ABB-konserni, Alstom-konserni ja VA-TECH-konserni. Kun kyse on kahden sellaisen henkilön nimestä, jotka oli mainittu ”FP 4:ksi” nimetyssä asiakirjassa ja joiden ei voitu todeta olleen yhteydessä edellä mainittuihin yrityksiin, on syytä todeta seuraavaa: Kun otetaan huomioon, että ”NB 6:ksi”, ”NB 8:ksi” ja ”KC 10:ksi” nimetyissä asiakirjoissa kerrottiin yhtäältä kokouksesta, joka pidettiin kartelliin osallistuvien yritysten erään tehtaan konferenssisalissa Nürnbergissä (Saksassa) ja että Siemensin merkittävä tuotantolaitos sijaitsi toisaalta tässä kaupungissa, komissiolla oli hallussaan tietoja ja selvityksiä, joiden perusteella se saattoi epäillä, että myös Siemensin edustajat olivat osallistuneet näihin kokouksiin. Toiseksi komissio vetoaa aivan oikein siihen, että komissio saattoi sen perusteella, että se oli ottanut Hitachin toimitiloissa haltuunsa asiakirjoja, epäillä sitä, että myös tämä yritys oli osallistunut tehomuuntajia koskeneisiin kokouksiin. Kolmanneksi ”FP 5:ksi” nimetyssä asiakirjassa viitataan kahden yhteisyrityksen perustamiseen yritysten välillä, joihin viitattiin yhtäältä koodeilla ”T2” ja ”T3” ja toisaalta koodeilla ”T4” ja ”T5”. Kuten komissio aivan oikein toteaa, se olisi voinut jo Hitachin toimitiloihin tehdyn tarkastuksen aikana julkisesti saatavilla olleiden tietojen perusteella päätellä, että kyse oli yhtäältä Fujin ja Hitachin sekä toisaalta Toshiban ja erään toisen japanilaisen yrityksen välisten yhteisyritysten perustamisesta. Komissiolle olisi erityisesti tämän asiakirjan perusteella voinut siten syntyä epäilyjä myös siitä, että Hitachi-, Fuji- ja Toshiba-konsernit olivat osallistuneet kokouksiin.

58 Lisäksi on todettava, että etenkin ”FP 4:ksi” nimettyyn asiakirjaan sisältyi tietoja sopimuksen ja järjestettyjen kokousten kilpailunvastaisesta luonteesta. Tästä asiakirjasta käy nimittäin ilmi, että ”E:ssä” tai ”J:ssa” sijaitsevien yritysten oli noudatettava ”HS:ta” ja että joka vuosi oli järjestetty kaksi kokousta. Tähän asiakirjaan sisältyi myös tietoja siitä ajanjaksosta, jonka kuluessa kokoukset oli pidetty. ”KC 10:ksi” nimetystä asiakirjasta voidaan päätellä myös, että kokouksissa käytiin osallistujien kesken keskustelua tehomuuntajahankkeista ja vaihdettiin niitä koskevia tietoja.

59 Näin ollen kokonaisuutena arvioiden komissio saattoi Hitachin toimitiloihin tehdyssä tarkastuksessa haltuun otettujen asiakirjojen perusteella epäillä sitä, että eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien välillä oli kilpailunvastainen kartelli, ja tehdä päätöksen sitä koskevan tutkimuksen suorittamisesta.

60 Tätä arviota ei voida kyseenalaistaa yhdelläkään kantajan esittämällä väitteellä.

61 Ensinnäkin väite, joka koskee sitä, että ”FP7:ksi” nimettyä asiakirjaa oli mahdotonta lukea, on hylättävä. Tältä osin on aivan aluksi todettava, että - kuten edellä 56-58 kohdassa esitetyistä seikoista ilmenee - komissiolla oli hallussaan riittävästi tietoja, joiden perusteella se saattoi epäillä sitä, että eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien väillä oli kilpailunvastainen kartelli, vaikka tätä asiakirjaa ei olisi otettu edes huomioon. Väite siitä, että ”FP7:ksi” nimettyä asiakirjaa oli mahdotonta lukea, on siten hylättävä tehottomana. Toisin kuin kantaja esittää, seuraavaksi on todettava, että vaikka tämän asiakirjan lukeminen on vaikeaa, se ei kuitenkaan ole mahdotonta, minkä kantaja itsekin vahvisti esittäessään ne syyt, joiden vuoksi lukija ei voisi asiakirjan sisällön perusteella havaita kilpailunvastaista kartellia. On joka tapauksessa todettava, että tämän asiakirjan sisältöä on lainattu osittain riidanalaisen päätöksen 99 perustelukappaleessa.

62 Toiseksi kantaja esittää, että osa niistä asiakirjoista, jotka komissio esitti unionin yleisen tuomioistuimen pyynnöstä, on päivätty 1.6.2007 ja että ne eivät siten voineet olla komission Hitachin toimitiloihin 11.–12.5.2004 tekemässä tarkastuksessa haltuun otettuja asiakirjoja. Unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen istunnossa antamassaan vastauksessa kantaja täsmensi kiistävänsä ainoastaan sen, että komission toimittamat, 1.6.2007 päivätyt asiakirjat sekä eräät käännökset olisivat komission Hitachin toimitiloihin 11.–12.5.2004 tekemässä tarkastuksessa haltuun otettuja asiakirjoja, mutta ettei se sitä vastoin kiistä sitä, että muut komission unionin yleisen tuomioistuimen pyynnöstä toimittamat asiakirjat olisi otettu haltuun kyseisessä tarkastuksessa.

63 Tältä osin on syytä todeta, että osa komission unionin yleiselle tuomioistuimelle toimittamista asiakirjoista on todellakin päivätty 1.6.2007. Edellä 56-58 kohdassa huomioon otetuista asiakirjoista on kuitenkin todettava, että osaa niistä ei ole päivätty 1.6.2007 ja että silloin kun tämä päiväys sisältyy asiakirjoihin, kyse on asiakirjoista, jotka koostuvat yhtäältä osittain tai kokonaan japaninkielellä laaditusta alkuperäisversiosta ja toisaalta kyseisen alkuperäisversion englanninkielisestä käännöksestä. On todettava, että päiväys 1.6.2007 on mainittu ainoastaan englanninkielisissä käännöksissä.

64 Sillä, että englanninkieliset käännökset on päivätty 1.6.2007, ei voida näin ollen kyseenalaistaa toteamusta, jonka mukaan komissiolla oli Hitachin toimitiloihin 11.–12.5.2004 tehdyn tarkastuksen jälkeen jo hallussaan erityisesti japaninkielisiä merkitykseltään painavia tietoja ja selvityksiä, joiden perusteella se saattoi epäillä, että kantaja oli osallistunut eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien väliseen kilpailunvastaiseen kartelliin. Tämä väite on näin ollen hylättävä.

65 Kolmanneksi on todettava, ettei mikään ole esteenä sille, että japaninkielellä laadittuja asiakirjoja pidetään merkitykseltään painavina tietoina ja selvityksinä, joiden perusteella asetuksen N:o 1/2003 20 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu päätös tutkimuksen suorittamisesta voidaan tehdä. Unionin yleisen tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa kantaja tarkensi lisäksi, ettei se kiistä tätä.

66 Neljänneksi kantaja esittää, että komissiolla ei ollut oikeutta käyttää edellä 56-58 kohdassa tarkasteltuja asiakirjoja.

67 Se esittää tässä yhteydessä aivan aluksi, että komissiolla ei asetuksen N:o 1/2003 20 artiklan 4 kohdan mukaan ollut oikeutta käyttää Hitachin toimitiloihin 11.–12.5.2004 tehdyssä tarkastuksessa haltuun otettuja asiakirjoja. Se katsoo, että komission olisi pitänyt rajata tutkimuksensa tarkastuspäätöksessä mainittuihin aloihin eli koteloituihin asemiin tai kaasueristeisiin kytkinlaitteisiin. Mainitut tuotteet yhtäältä ja tehomuuntajat toisaalta ovat erillisiä, eivät liitännäisiä tuotteita.

68 Komissio katsoo, että nämä väitteet on jätettävä tutkimatta, koska niihin on vedottu liian myöhään ja koska ne eivät joka tapauksessa ole perusteltuja.

69 Tältä osin on muistutettava oikeuskäytännöstä toki ilmenevän, että tutkimuksissa kerättyjä tietoja ei voida käyttää muihin tarkoituksiin kuin tarkastuspäätöksessä mainittuihin tarkoituksiin (tuomio 17.10.1989, Dow Benelux v. komissio, 85/87, Kok., EU:C:1989:379, 17 kohta; ks. myös vastaavasti tuomio 14.11.2012, Nexans France ja Nexans v. komissio, T-135/09, Kok., EU:T:2012:596, 64 kohta). Tällä vaatimuksella pyritään näet takaamaan paitsi salassapitovelvollisuuden noudattaminen myös yritysten puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen. Nämä viimeksi mainitut oikeudet vaarannettaisiin vakavasti, jos komissio voisi vedota EY 81 tai EY 82 artiklan rikkomisen toteavassa päätöksessään yrityksiä vastaan sellaiseen tarkastuksessa saatuun selvitysaineistoon, joka ei mitenkään liittyisi kyseisen tarkastuksen kohteeseen eikä tarkoitukseen (tuomio 6.9.2013, Deutsche Bahn ym. v. komissio, T-289/11, T-290/11 ja T-521/11, Kok., EU:T:2013:404, 124 kohta).

70 Kuten edellä 52-55 kohdassa todettiin, vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 9 kohdan soveltamisen yhteydessä ei kuitenkaan ole tutkittava sitä, oliko komissiolla jo riittävästi todisteita, jotta se saattoi osoittaa lainvastaisen kartellin olemassaolon päätöksessä, jossa todetaan kilpailusääntöjen rikkominen ja määrätään sakkoja, vaan on tutkittava ainoastaan sitä, oliko komissiolla riittävästi tietoja, jotta se saattoi tehdä asetuksen N:o 1/2003 20 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun tarkastuspäätöksen.

71 Toisin kuin kantaja esittää, vaikka oletettaisiin, ettei Hitachin toimitiloissa 11.–12.5.2004 tehtyä tarkastusta koskeneen päätöksen kohde kattaisi herrasmiessopimukseen liittyviä asiakirjoja (minkä olettaman komissio kiistää), edellä 69 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö ei ole esteenä sille, että kun komissio tekee asetuksen N:o 1/2003 20 artiklan 4 kohdan nojalla uuden päätöksen tutkimusten suorittamisesta, se tukeutuu siihen, että sillä oli tieto edellä 56-58 kohdassa mainituista asiakirjoista.

72 Kuten unionin yleinen tuomioistuin on jo todennut, sen seikan seurauksena, että komissio saa jossain tarkastuksessa ensimmäisen kerran tiedon asiakirjasta, joista ilmenee sellainen kilpailusääntöjen rikkominen, jota tutkimusten suorittamista koskeneen päätöksen kohde ei kata, yrityksille ei synny tältä osin absoluuttista suojaa sitä vastaan, että näitä asiakirjoja ei voitaisi laillisesti vaatia jossain toisessa asiassa ja käyttää todisteena. Jos näin ei olisi, yritysten kannattaisi ensimmäisessä asiassa tehtävässä tutkimuksessa antaa kaikki sellaiset asiakirjat, joiden nojalla voidaan näyttää toteen toinen kilpailusääntöjen rikkominen, jolloin ne välttyisivät kaikilta tätä koskevilta seuraamuksilta. Tällainen ratkaisu menisi pidemmälle kuin on tarpeen salassapitovelvollisuuden noudattamisen ja puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen takaamiseksi ja se näin ollen estäisi perusteettomasti komissiota täyttämästä tehtäväänsä kilpailusääntöjen noudattamisen valvojana yhteismarkkinoilla (edellä 69 kohdassa mainittu tuomio Deutsche Bahn ym. v. komissio, EU:T:2013:404, 125-127 kohta).

73 Toisin kuin kantaja esittää, komissio saattoi Hitachin toimitiloihin 11.–12.5.2004 tehtyjen tarkastusten jälkeen tukeutua siihen, että sillä oli tieto edellä 56-58 kohdassa mainituista asiakirjoista, kun se teki asetuksen N:o 1/2003 20 artiklan 4 kohdan nojalla päätöksen oletettua eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien välistä kilpailunvastaista kartellia koskevien tutkimusten suorittamisesta.

74 Väite, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 20 artiklan 4 kohdan rikkomista, on näin ollen hylättävä ilman, että olisi tarpeen tutkia, kattoiko Hitachin toimitiloissa 11.–12.5.2004 tehtyä tarkastusta koskeneen päätöksen kohde herrasmiessopimuksen.

75 On joka tapauksessa todettava, että myös Hitachi oli sakkojen lieventämistä koskeneen hakemuksensa yhteydessä toimittanut 9.9.2004 edellä 56-58 kohdassa tarkastellut asiakirjat, eli siis ennen kantajan esittämää sakoista vapauttamista koskevaa hakemusta. Kantaja vetoaa tältä osin tosin siihen, että Hitachi oli rajannut näiden asiakirjojen käytön asiassa AIG käynnissä olleeseen tutkimukseen. Vaikka Hitachi olisi halunnut rajoittaa ja kyennyt rajoittamaan näiden asiakirjojen käyttöä, ei se olisi kuitenkaan esteenä sille, että komissio tekee päätöksen oletettua eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien välistä kilpailunvastaista kartellia koskevien tutkimusten suorittamisesta ja tukeutuu siihen, että sillä oli tieto mainituista asiakirjoista.

76 Väite siitä, että komissiolla ei olisi ollut oikeutta tukeutua mainittuihin asiakirjoihin, on näin ollen hylättävä ilman, että olisi tarpeen tarkastella sitä, onko kyseinen väite otettava tutkittavaksi.

77 Viidenneksi kantaja esittää, että sinä ajankohtana, jona se esitti sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksensa, asiasta vastannut komission virkamiesryhmä ei ollut vielä tietoinen Hitachin toimitiloista 11.–12.5.2004 haltuun otettujen asiakirjojen sisällöstä. Kantaja vetoaa tässä yhteydessä siihen, että vaikka ajankohtana, jona se esitti sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksensa, komissiolla olisi toimielimen ominaisuudessa ollut jo riittävästi tietoja, jotta se saattoi tehdä päätöksen eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien välistä oletettua kilpailunvastaista kartellia koskevien tutkimusten suorittamisesta, käsiteltävästä asiasta vastanneella virkamiesryhmällä ei näyttänyt olevan tietoa näistä seikoista. Kyseiset tiedot sisältyivät toiseen eli asiaa AIG koskeneeseen asiakirja-aineistoon.

78 Tältä osin on muistutettava ensinnäkin, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 9 kohdasta ilmenee, että tämän tiedonannon kyseisessä kohdassa, 8 kohdan a alakohdassa ja 11 kohdassa tarkoitettu vapautus sakoista voidaan myöntää vain silloin, kun ”komissiolla” ei vielä ollut riittäviä todisteita, joiden perusteella se olisi pystynyt tekemään päätöksen tutkimuksen suorittamisesta. Tiedonannon 9 kohdassa ei siten viitata siihen, mitä tietoja mahdollisella asiasta vastaavalla virkamiesryhmällä voi asiasta olla, vaan siihen, mitä tietoja komissiolla voi toimielimen ominaisuudessa olla. On siten syytä todeta, että komissio ei käsiteltävässä asiassa ole ylittänyt vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 9 kohdan sanamuodossa asetettuja rajoja.

79 Toiseksi on todettava, että näkemys, jonka mukaan ratkaiseva arviointiperuste olisi mahdollisen asiasta vastaavan virkamiesryhmän jäsenten tietojen taso sinä ajankohtana, jolloin sakoista vapauttamista koskenut hakemus esitettiin, olisi tuskin yhteensopiva vuoden 2002 yhteistyötiedonannon tarkoituksen ja sillä tavoiteltujen päämäärien kanssa.

80 Tällaisesta näkemyksestä seuraisi nimittäin, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdassa sekä sen 9 ja 11 kohdassa tarkoitettu sakkoimmuniteetti olisi myönnettävä, vaikka kävisi ilmi, että komissio olisi voinut tehdä päätöksen oletettua kartellia koskevan tutkimuksen suorittamisesta jo niiden tietojen ja selvitysten perusteella, jotka sillä oli hallussaan silloin, kun sakoista vapauttamista koskenut hakemus esitettiin.

81 Tässä yhteydessä on kuitenkin muistutettava, että komission sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman tavoitteena ei ole se, että salaisiin kartelleihin osallistuneille yrityksille tarjottaisiin mahdollisuus välttyä vastuustaan aiheutuvilta taloudellisilta seurauksilta, vaan se, että tällaisten menettelytapojen havaitsemista helpotetaan ja että hallinnollisessa menettelyssä sitten tuetaan komission pyrkimyksiä selvittää merkitykselliset tosiseikat niin pitkälti kuin mahdollista. Edut, joita tällaisiin menettelytapoihin osallistuneet yritykset voivat saada, eivät voi siten ylittää tasoa, joka on tarpeen sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman ja komission hallinnollisen menettelyn täyden tehokkuuden turvaamiseksi.

82 Sakkoimmuniteettia voidaan siten perustella vain vapautusta hakevan yrityksen tekemästä yhteistyöstä saatavan lisäarvon perusteella. Kuten komissio on aivan oikein todennut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 6 kohdassa, sellaisen yrityksen yhteistyöllä, joka ilmoittaa lainvastaisesta kartellista, josta komissiolla ei ole vielä tietoa, on lisäarvoa, jolla sakoista vapauttamista voidaan perustella. Sitä vastoin vastaavaa lisäarvoa ei ole sellaisella yrityksen tekemällä yhteistyöllä, jonka johdosta komissiolle ilmoitetaan vain sellaisesta lainvastaisesta kartellista, jonka olemassaoloa komissio saattoi hallussaan olleiden tietojen ja selvitysten perusteella jo epäillä. Kuten mainitun tiedonannon 8 kohdan b alakohdasta ilmenee, vapautus sakoista on tässä tapauksessa päinvastoin perusteltu ainoastaan silloin, kun yritys ei vain ilmoita komissiolle kartellista vaan kun se myös toimittaa komissiolle todisteita, joiden perusteella komissio voi EY 81 artiklan rikkomisen toteavassa päätöksessä todeta kartellin olemassaolon.

83 Väite, jonka mukaan mahdollinen asiasta vastaava komission virkamiesryhmä ei ollut väitetysti tietoinen herrasmiessopimuksesta, on siten hylättävä.

84 Kuudenneksi kantaja väittää, että tiedot, joihin komissio olisi voinut tukeutua, sisältyvät asiaa AIG koskeneeseen asiakirja-aineistoon. Tältä osin riittää, kun muistutetaan aivan aluksi, että - kuten edellä 70 ja 73 kohdassa todettiin - vaikka Hitachin toimitiloissa 11.–12.5.2004 tehtyä tarkastusta koskeneen päätöksen kohde ei olisi kattanut herrasmiessopimusta, mikään ei ole esteenä sille, että komissio tukeutuu näihin asiakirjoihin uutta tarkastuspäätöstä tehdessään. Kuten edellä 78 ja 79 kohdasta ilmenee, vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 9 kohdan soveltamisen kannalta merkitystä ei ole kysymyksellä siitä, mihin asiakirja-aineistoon nämä tiedot sisältyivät.

85 Seitsemänneksi kantaja väittää, että eräillä seikoilla on näytetty toteen se, ettei komissiolla ollut vielä hallussaan riittävästi painavia tietoja silloin, kun kantaja esitti sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksensa. Ensinnäkin komissio aloitti vasta tammikuussa 2007 tarkastukset tehomuuntajien alalla. Nämä tarkastukset tehtiin siten vasta kolme vuotta asiassa AIG tehtyjen tarkastusten jälkeen ja vasta sen jälkeen, kun kantaja oli jatkuvaa yhteistyötä tehden toimittanut tehomuuntaja-alaa koskevia tietoja. Toiseksi AIG:tä koskeneista tarkastuksista alkaneen ja tehomuuntajia koskeneisiin tarkastuksiin päättyneen ajanjakson kuluessa vain yksi muu yritys eli ABB oli esittänyt sakosta vapauttamista koskevia hakemuksia. Nämä komission sitä paitsi jo hylkäämät hakemukset oli tehty 22.12.2004 jälkeen eli vasta sen jälkeen, kun kantaja oli esittänyt ensimmäisen sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksensa. Kolmanneksi huolimatta siitä, että Hitachi oli esittänyt sakkojen lieventämistä koskeneen hakemuksen, komissio ei ollut vaatinut kyseisten asiakirjojen kääntämistä japanista englantiin saadakseen selvän niiden sisällöstä, eikä komissio ollut ottanut Hitachiin yhteyttä uudelleen vaatiakseen siltä selityksiä kyseessä olleiden asiakirjojen täsmällisestä merkityksestä sekä täydentävien asiakirjatodisteiden toimittamista tai pyytääkseen sitä esittämään muita suullisia lausumia ja täydentäviä asiakirjatodisteita. Neljänneksi komissio hylkäsi 6.12.2007 Hitachin 1.6.2007 esittämän sakkojen lieventämistä koskeneen hakemuksen.

86 Näiden väitteiden osalta riittää, kun todetaan, että komissiolla oli jo hallussaan painavia tietoja ja selvityksiä, joiden perusteella se saattoi epäillä, että eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien välillä oli kartelli, kuten edellä 56-58 kohdasta ilmenee, ja että tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa yhdelläkään kantajan esittämällä väitteellä. Myös tämä väite on siten hylättävä.

87 Näin ollen on todettava, että komission toteamusta siitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 9 kohdan mukainen edellytys ei täyttynyt, ei voida kyseenalaistaa yhdelläkään kantajan esittämällä väitteellä. Tämä väite on siten hylättävä siltä osin, kuin siinä on kyse vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 9 kohdan noudattamatta jättämisestä.

88 Myös väitteet, jotka koskevat vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdan ja 11 kohdan noudattamatta jättämistä, on hylättävä. Tiedonannon 8 kohdan a alakohdan sekä 9 ja 11 kohdan mukainen sakkoimmuniteetti voidaan myöntää nimittäin ainoastaan, jos kaikki niissä asetetut ehdot täyttyvät samanaikaisesti. Koska tämän tiedonannon 9 kohdassa asetettu edellytys ei ole täyttynyt, väitteitä, jotka koskevat muita edellytyksiä, on pidettävä tehottomina.

89 Väite, joka koskee sitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohtaa sekä 9 ja 11 kohtaa ei olisi noudatettu, on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

– Väite syy-yhteyden olemassaolosta

90 Kantaja väittää toissijaisesti, että sille olisi pitänyt myöntää vapautus sakoista vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdan sekä 9 ja 11 kohdan nojalla sen vuoksi, että sen sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen, komission 7.-8.2.2007 tekemien tarkastusten, Siemensin 7.2., 12.2., ja 15.2.2007 esittämien sakoista vapauttamista koskeneiden hakemusten ja Fujin 18.7.2007 esittämän sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen sekä riidanalaisen päätöksen välillä on selkeä ja varma syy-yhteys.

91 Tältä osin riittää, kun aivan aluksi todetaan, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8-11 kohdasta käy selvästi ilmi, että silloin, kun komissiolla on jo hallussaan painavia tietoja ja selvityksiä, joilla tarkastuspäätöksen tekemistä on voitu perustella, yritykselle voidaan myöntää vapautus sakoista vain silloin, kun se esittää todisteita, joiden perusteella komissio voi todeta EY 81 artiklan rikkomisen.

92 Tämän jälkeen on syytä korostaa, että komission sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman erottamaton osa vaara ”lumipallovaikutuksesta” eli vaara siitä, että yhden yrityksen kartellin osalta esittämä sakoista vapauttamista koskeva hakemus johtaa komission tutkimustoimenpiteeseen, joka

puolestaan johtaa siihen, että muut yritykset esittävät samaan alaan liittyviä sakoista vapauttamista koskevia hakemuksia, jotka kuitenkin koskevat muita lainvastaisia kartelleja kuin sakoista vapauttamista koskeneessa alkuperäisessä hakemuksessa tarkoitettua. Ohjelmalla kannustetaan yrityksiä, jotka tahtovat tehdä komission kanssa yhteistyötä, siihen, että ne eivät tekisi vain yhtä ainoaa kartellia koskevaa valikoivaa yhteistyötä vaan että ne tekisivät kaikkia niiden tiedossa olevia kartelleja koskevaa täysimääräistä yhteistyötä.

93 Vaikka kantajan esittämän sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen ja riidanalaisen päätöksen välinen syy-yhteys olisi osoitettu, ei tämä siten riitä siihen, että kantajalle myönnettäisiin sakkoimmuniteetti vuoden 2002 yhteistyötiedonannon perusteella.

94 Tämä väite ja neljännen kanneperusteen osa, joka koskee sitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohtaa sekä 9 ja 11 kohtaa ei ole noudatettu, on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

Neljännen kanneperusteen toinen osa

95 Neljännen kanneperusteen toinen osa koskee sitä, että yhtäältä luottamuksensuojan periaatetta ja toisaalta oikeusvarmuuden periaatetta on loukattu sen vuoksi, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 23 kohdan b alakohtaa ei ole noudatettu.

– Väite siitä, että luottamuksensuojan periaatetta on loukattu

96 Kantaja väittää, että komissio on loukannut luottamuksensuojan periaatetta. Komission hallinnollisen menettelyn merkittävän osan aikana soveltaman menettelyn vuoksi kantaja saattoi uskoa perustellusti, että se saisi vapautuksen sakoista, jos se jatkaisi yhteistyötä komission kanssa. Kantaja vetoaa tässä yhteydessä komission 31.10.2006 päivättyyn kirjeeseen sekä siihen, että komissio ei yhtäältä tehnyt tarkastuksia sen toimitiloissa 7.-8.2.2007 ja lähetti toisaalta sille 14.3.2007 päivätyn kyselyn ainoastaan tiedoksi. Kun komissio kohteli kantajaa näin eri tavalla kuin muita yrityksiä, se sai kantajassa aikaan perustellun luottamuksen siihen, että se saisi vapautuksen sakoista.

97 Komissio kiistää nämä väitteet.

98 Kuten edellä 44 kohdassa todettiin, yrityksille, jotka haluavat tehdä komission kanssa yhteistyötä, voi syntyä vuoden 2002 yhteistyötiedonannon perusteella perusteltuja odotuksia. Näin ollen on syytä tutkia, olivatko ne olosuhteet, joihin kantaja vetoaa, riittäviä, jotta ne saattoivat saada kantajassa aikaan perustellun luottamuksen siihen, että se saa vapautuksen herrasmiessopimukseen osallistumisesta johtuvista sakoista.

99 Kantaja vetoaa tässä yhteydessä ensinnäkin 31.10.2006 päivättyyn komission kirjeeseen. Komissio myönsi mainitussa kirjeessä kantajalle vain ehdollisen sakkoimmuniteetin, joka koski ”oletettua kartellia tehomuuntajien alalla Saksassa, Itävallassa, Ranskassa ja Alankomaissa”. Riidanalaisessa päätöksessä komissio määräsi sitä vastoin kantajalle seuraamuksia sen vuoksi, että kantaja oli osallistunut herrasmiessopimukseen ja siten eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien valmistajien väliseen kartellin, jonka tarkoituksena oli kunnioittaa toinen toistensa kotimarkkinoita ja pidättäytyä myymästä niillä.

100 Kun kyse on yhtäältä herrasmiessopimuksesta ja toisaalta kansallisia markkinoita koskeneista kartelleista, joiden osalta kantajalle oli myönnetty ehdollinen sakkoimmuniteetti, on todettava, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 155-161 perustelukappaleessa kyseen olleen erillisistä rikkomisista. On todettava, ettei kantaja ole esittänyt unionin yleisessä tuomioistuimessa kuitenkaan yhtään väitettä, jolla pyrittäisiin kyseenalaistamaan erityisesti tämä komission tekemä ero. Kantaja vetoaa toki tässä yhteydessä uudelleen siihen, että sen sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen,

komission määräämien tarkastusten, Siemensin ja Fujin esittämien sakkojen lieventämistä koskeneiden hakemusten ja riidanalaisen päätöksen välillä oli syy-yhteys. On kuitenkin todettava, että tällä väitteellä, joka hylättiin jo edellä 91 kohdassa, ei voida kyseenalaistaa komission kartellien välillä tekemää eroa.

101 Näin ollen 31.10.2006 päivätty komission kirje, jolla kantajalle myönnettiin ehdollinen sakkoimmuniteetti kansallisia markkinoita koskeneiden kartellien osalta, ei ole laadultaan sellainen, että kantajalle olisi sen perusteella syntynyt perusteltu luottamus siihen, että se saa vapautuksen sakoista, jotka johtuvat sen osallistumisesta herrasmiessopimukseen, joka oli eri kartelli.

102 Kantaja vetoaa toiseksi siihen, että komissio ei tehnyt 7.- 8.2.2007 tarkastuksia sen toimitiloissa, vaikka se teki tarkastuksia muiden yritysten toimitiloissa.

103 Tältä osin on aivan aluksi muistutettava, että komissiolla on kussakin asiassa oikeus valita sen käytettävissä olevista tutkintakeinoista ne, joita se pitää kaikkien soveltuvimpina tietojen saamiseksi oletetussa kartellissa osallisina olevilta yrityksiltä, ja että sillä on tässä yhteydessä laaja harkintavalta.

104 Väitteestä, jonka mukaan kantajaa on kohdeltu eri tavalla kuin muita yrityksiä, on syytä todeta, että 7.-8.2.2007 tehdyissä tarkastuksissa oli toki kyse tehomuuntajia koskeneista kartelleista, mutta kansallisia markkinoita koskeneista sellaisista. Koska kyse oli sellaisia kartelleja koskeneista tarkastuksista, joiden osalta kantaja teki jo yhteistyötä komission kanssa, komissiota ei voida arvostella siitä, ettei se tehnyt tarkastusta kantajan toimitiloissa.

105 On syytä todeta lisäksi, että yksinomaan siitä, että kantajalle oli myönnetty ehdollinen sakkoimmuniteetti siltä osin, kuin kyse oli sen osallistumisesta kansallisilla markkinoilla toimiviin kartelleihin, ei seuraa, että sille myönnettäisiin sakkoimmuniteetti kaikkien sellaisten rikkomisten osalta, jotka voidaan jatkossa tehomuuntajien alalla havaita, toisin kuin kantaja väittää. Kuten edellä 92 kohdassa todettiin, vaara ”lumipallovaikutuksesta” on komission sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman erottamaton osa. Siitä, että kantaja teki komission kanssa yhteistyötä yhden tehomuuntajien alaa koskevan kartellin osalta, ei siten seuraa, että kantajalle olisi syntynyt perusteltu luottamus siihen, että se saa vapautuksen sakoista kaikkien tätä alaa koskevien kartellien osalta.

106 Väite siitä, että kantajan toimitiloissa ei tehty tarkastuksia, on näin ollen hylättävä.

107 Kolmanneksi kantajan unionin yleiselle tuomioistuimelle toimittamien asiakirjojen perusteella ei voida päätellä, että 14.3.2007 päivätty komission kysely olisi lähetetty kantajalle vain tiedoksi, toisin kuin kantaja väittää. Siitä käy päinvastoin ilmi, että tähän kyselyyn sisältyi suoraan Arevalle osoitettuja kysymyksiä.

108 Neljänneksi on joka tapauksessa todettava erityisesti riidanalaisen päätöksen 315 perustelukappaleesta ilmenevän, että komissio antoi kantajalle säännöllisesti tietoja kantajan asemasta sakkoimmuniteetin suhteen, eikä kantaja ole esittänyt väitteitä, joilla tämä toteamus pyrittäisiin kyseenalaistamaan.

109 Tästä seuraa, että luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista koskeva väite on myös hylättävä.

– Väite siitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 23 kohdan b alakohdan kolmatta luetelmakohtaa on rikottu ja oikeusvarmuuden periaatetta loukattu

110 Kantaja esittää, että komissio ei noudattanut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 23 kohdan b alakohdan kolmatta luetelmakohtaa ja että se loukkasi siten oikeusvarmuuden periaatetta. Komissio sitoutuu tämän tiedonannon kyseisessä kohdassa olemaan käyttämättä yritystä vastaan sen sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksensa yhteydessä toimittamia tietoja. Kantaja väittää toimittaneensa komissiolle tietoja kilpailunvastaisista menettelytavoista tehomuuntajien alalla juuri sen vuoksi, että se tiesi kuuluvansa kyseisen takuun piirin käsiteltävässä asiassa.

111 Tältä osin on syytä muistuttaa, että mainitun tiedonannon 23 kohdan b alakohdan kolmannessa luetelmakohdassa määrätään, että ”jos yritys toimittaa todisteita komissiolle aikaisemmin tuntemattomista tosiseikoista, jotka liittyvät suoraan epäillyn kartellin vakavuuteen tai kestoon, komissio ei ota näitä tosiseikkoja lukuun määrittäessään sakkoa, joka määrätään kyseiset todisteet toimittaneelle yritykselle”.

112 Tämän tiedonannon 23 kohdan b alakohdan kolmas luetelmakohta koskee sellaista erityistilannetta, jossa yritys, joka ei saa vapautusta sakosta vaan ainoastaan lievennyksen niihin, saattaa olla. Kun yritys toimittaa täydentäviä todisteita kartellista, vaarana on nimittäin se, että yritys paljastaa tietoja, jotka ovat omiaan vaikuttamaan sen kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen tai kestoon, jonka komissio voi todeta, mikä taas voi johtaa siihen, että yritykselle tähän kartelliin osallistumisen johdosta määrättäviä seuraamuksia voidaan koventaa. Vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 23 kohdan b alakohdan kolmannessa luetelmakohdassa määrätään ”osittaisesta vapautuksesta” näiden todisteiden osalta, millä pyritään kannustamaan kaikkia yrityksiä ja myös niitä, joille ei myönnetä sakkoimmuniteettia, tekemään täysimääräistä yhteistyötä.

113 Kantaja ei ole käsiteltävässä asiassa selittänyt kuitenkaan mitenkään, millä tavoin se olisi toimittanut herrasmiessopimuksen osalta todisteita komissiolle aikaisemmin tuntemattomista tosiseikoista, jotka liittyivät suoraan epäillyn kartellin vakavuuteen tai kestoon.

114 Siltä osin kuin kantaja vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 23 kohdan b alakohdan kolmanteen luetelmakohtaan vetoamalla pyrkii väittämään uudelleen, että sen sakoista vapauttamista koskevan hakemuksen, komission 7.-8.2.2007 määräämien tarkastusten, Siemensin 7., 12. ja 15.2.2007 esittämien sakoista vapauttamista koskeneiden hakemusten ja Fujin 18.7.2007 esittämän sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen sekä riidanalaisen päätöksen välillä on syy-yhteys, riittää, kun todetaan, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon mainitun kohdan tavoitteena ei ole tällaisen syy-yhteyden huomioon ottaminen. Kuten edellä 92 kohdassa todettiin, vaara siitä, että sakkojen lieventämistä koskeva hakemus saa aikaan ”lumipallovaikutuksen”, on päinvastoin erottamaton osa vuoden 2002 yhteistyötiedonantoa.

115 Tästä seuraa, että väite siitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 23 kohdan b alakohdan kolmatta luetelmakohtaa on rikottu ja oikeusvarmuuden periaatetta loukattu, on myös hylättävä.

116 Neljännen kanneperusteen toinen osa samoin kuin neljäs kanneperuste kokonaisuudessaan on näin ollen hylättävä.

Ensimmäisen kanneperusteen jäljellä oleva osa, joka koskee sitä, että perusteluvelvollisuutta on laiminlyöty

117 Ensimmäisen kanneperusteen jäljellä oleva osa koskee sitä, että perusteluvelvollisuutta on laiminlyöty. Kantaja väittää, että komissio ei ole perustellut riittävästi näkemystään, jossa vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdassa sekä 9 ja 11 kohdassa asetettuihin edellytyksiin nähden asetettiin lisäedellytys sille, että yritys voi saada sakkoimmuniteetin.

118 Tältä osin on palautettava mieleen, että komission on EY 253 artiklan perusteella mainittava ne tosiseikat tai oikeudelliset seikat, jotka ovat merkityksellisiä päätöksen perustelemiseksi oikeudellisesti, sekä päätöksen tekemiseen johtaneet näkökohdat, mutta tässä määräyksessä ei aseteta komissiolle velvollisuutta käsitellä päätöksessään kaikkia niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, joita on käsitelty hallinnollisessa menettelyssä (tuomio 11.7.1985, Remia ym. v. komissio, 42/84, Kok., EU:C:1985:327, 26 kohta).

119 Komissiolla on EY 253 artiklan nojalla enintään velvollisuus vastata yksityiskohtaisesti kantajien hallinnollisessa menettelyssä esittämiin olennaisiin väitteisiin (tuomio 30.9.2003, Atlantic Container Line ym. v. komissio, T-191/98 ja T-212/98-T-214/98, Kok., EU:T:2003:245, 575 kohta).

120 Velvollisuudella perustella yksittäistapausta koskeva päätös on tarkoitus antaa tuomioistuimelle mahdollisuus tutkia päätöksen laillisuus sekä antaa asianosaiselle riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös mahdollisesti virheellinen, jolloin sen pätevyys voidaan riitauttaa (tuomio 2.10.2003, Corus UK v. komissio, C-199/99 P, Kok., EU:C:2003:531, 145 kohta ja tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, Kok., EU:C:2005:408, 462 kohta).

121 Käsiteltävässä asiassa on aivan aluksi korostettava, että tämä ensimmäisen kanneperusteen osa perustuu virheelliseen lähtökohtaan. Toisin kuin kantaja väittää, komissio ei ole lisännyt vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdassa sekä 9 ja 11 kohdassa asetettuihin edellytyksiin lisäedellytystä. Mainitun tiedonannon 9 kohdasta nimittäin ilmenee selvästi, että komissio ei myönnä oletetun kartellin osalta vapautusta sakoista silloin, kun komissiolla oli jo sakoista vapauttamista koskeneen hakemuksen esittämishetkellä riittävät todisteet, jotta se saattoi tehdä päätöksen tutkimuksen suorittamisesta.

122 Seuraavaksi on todettava, että komissio esitti riidanalaisen päätöksen 312-322 ja 269-274 perustelukappaleessa riittävällä tavalla syyt, joiden vuoksi se oli päättänyt olla myöntämättä kantajalle sakkoimmuniteettia herrasmiessopimuksen osalta. Kantajan unionin yleisessä tuomioistuimessa esittämistä väitteistä ilmenee lisäksi selvästi, että kantaja on kyennyt ymmärtämään täysin ne syyt, joiden vuoksi komissio ei myöntänyt sille sakkoimmuniteettia herrasmiessopimuksen osalta, ja se on tämän perusteella kyennyt riitauttamaan päätöksen pätevyyden.

123 Ensimmäisen kanneperusteen jäljellä oleva osa on näin ollen hylättävä.

124 Koska mikään kantajan esittämistä kanneperusteista ei ole perusteltu, kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

125 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, kantaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Alstom Grid SAS velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Gratsias Czúcz Labucka

Julistettiin Luxemburgissa 27. päivänä marraskuuta 2014.

Allekirjoitukset